

18. Брикаліна С.В. Конкуренстоспроможність продукції, як фактор підвищення конкуренстоспроможності підприємства / С.В. Брикаліна, В.І. Сидоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/60710.doc.htm.
19. Артеменко В.О. Структура чинників впливу на конкуренстоспроможність підприємств АПК / В.О. Артеменко, С.І. Мельник // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2010. – № 4(36). – С. 104–110.

Чайка В. А.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ АГРАРНОЙ ПРОДУКЦИИ

Резюме

В статье всесторонне раскрыта сущность понятия «конкуренстоспособность продукции». Обобщены современные подходы к сущности конкуренстоспособности продукции, определены ее параметры и показатели. С целью глубокого анализа сущности категории «конкуренстоспособность продукции», исходя из стадий жизненного цикла товара, предложена типовая схема определения конкуренстоспособности продукции. Учитывая специфику аграрной сферы экономики, обоснован процесс формирования конкуренстоспособности аграрной продукции, описаны факторы, которые влияют на нее. Предложены меры по повышению конкуренстоспособности отечественной сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: конкуренстоспособность, конкуренстоспособность продукции, рынок, рыночная среда, факторы конкуренстоспособности, сельское хозяйство, аграрная продукция.

Chaika V. O.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL PRODUCTS AND FACTORS OF MARKET ENVIRONMENT

Summary

An attempt to fully reveal the essence of the term “product competitiveness” is made in the article. Ideas of national and foreign economics scholars about the studied economic category are collected, graphically shown, and summarized. Main trends of determining the product competitiveness are described. Definitions of such concepts as “parameters of product competitiveness” and “indicators of product competitiveness” are given to show the difference between them. A group classification of parameters and indicators of product competitiveness is also shown separately. A typical way of determining the product competitiveness, based on the life cycle stages of the good, is schematically depicted in the article in order to profoundly understand the essence of the “product competitiveness” category. Besides, considering the specificity of the agricultural sector of the economy, the process of product competitiveness formation is analyzed and the definition of the term is given. Factors affecting the agricultural products competitiveness are listed and described in an easy to understand manner. Finally, the generalization of all possible measures, which in our opinion result in the possibility of agricultural products competitiveness increase, is made.

Keywords: competitiveness, product competitiveness, market, market environment, factors of competitiveness, agriculture, agricultural products.

УДК 330.366[341.1]

Штулер І. Ю.

ВНЗ «Національна академія управління»

ОБРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ГОМЕОСТАЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА УМОВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті обґрунтовано модель гомеостазу національної економічної системи. Визначено, що економічний розвиток на засадах гомеостазу потребує насамперед дієвих кроків у становленні інноваційного підприємництва та посиленні інноваційного характеру діяльності, поєднання ринкових перетворень з активним використанням наукових знань, високих технологій та інформації. Обґрунтовано складові частини моделі гомеостазу національної економічної системи за умов її інноваційного розвитку. Доведено, що постійний моніторинг стану національної економіки є одним із найважливіших завдань, неодмінним результатом якого стануть підвищення конкуренстоспроможності національної економіки, зростання ВВП, збереження і примноження інтелектуального капіталу нації. Суперечливість процесів економічного розвитку України та кризових явищ указує на необхідність розробки моделі гомеостазу шляхом формування інноваційного типу сталого економічного відтворення.

Ключові слова: економічна система, рівновага, стійкість, глобалізація, гомеостаз.

Постановка проблеми. Існуючий стан і перспективи розвитку національної економіки України не надають упевненості в реалізації політики

розвитку чи стійкого зростання. У контексті цього важливим, на нашу думку, для стратегічного розвитку України є обґрунтування моделі гомеостазу

національної економічної системи як моделі її динамічної рівноваги.

Сучасна модель гомеостазу національної економічної системи набуває все більшого поширення у світі. Її впровадження в Україні має стати одним із завдань інноваційного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітним аспектам відтворення економічного потенціалу країни, рівноважного розвитку національних економічних систем присвячено праці відомих вітчизняних учених, зокрема В.М. Геєця [1], Я.В. Жаліло [2], С.А. Єрохіна [3; 4], М.М. Єрмошенка [4], В.В. Осокольського [5], В.Я. Шевчука [6] та ін., а також зарубіжних: В. Парето, Д. Сакса, Й. Шумпетера тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із цим окремі питання цієї науково-практичної проблеми потребують подальшого дослідження, зокрема актуальним є дослідження стану та складових елементів гомеостатичного розвитку національної економіки України, обґрунтування його моделі, відповідності умовам інноваційного розвитку. Зазначимо, що модель гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку включає в себе інноваційні пріоритети, напрями та механізми, які спрямовані на формування інноваційного типу сталого економічного відтворення та зростання національної економіки. Імплементация в концепцію гомеостатичного розвитку інноваційної складової сприяє науково-технічному прогресу та соціально-економічному розвитку, формує в суспільстві культуру нововведень та дух новаторства, витісняє застарілі товари та технології, підходи до управління та організації.

Мета статті полягає в обґрунтуванні моделі гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модель гомеостазу національної економічної системи вимагає насамперед визначитися з типом її побудови. Від обраного рішення залежать логіка та послідовність реалізації конкретних завдань та застосування безпосередніх інструментів, які сприятимуть гомеостазу національної економічної системи. Типів побудови моделі гомеостазу національної економічної системи на засадах інноваційного розвитку може бути декілька [2]:

1) купівля патентів та технологій у високорозвинених країнах із подальшим їх удосконаленням. Такий спосіб має як переваги, так і недоліки. Так, головною проблемою для України може стати перехід до статусу так званого «наздоганяючого розвитку». У цьому разі постійно будуть виникати витрати на закупівлю нових ідей та технологій, що буде відволікати кошти з інших сфер і напрямів економічної діяльності.

2) участь в експансії транснаціональних корпорацій. Такий спосіб призводить до виникнення залежності національної економіки України від іноземних інвестицій.

3) ідентифікація та підтримка ключових «точок зростання». Це передбачає підтримку галузей чи підприємств, які характеризуються успіхами в науково-технічних розробках. Їх науковий, людський, інфраструктурний потенціал здатний стати поштовхом до зростання;

4) ідентифікація та підтримка розвитку суміжних та споріднених із «ключовими» галузями, виробництв тощо.

Таблиця 1

Загальна структура державного стимулювання інноваційної діяльності в країнах світу

Країна	Схеми регуляторної політики у сфері науково-дослідних робіт
Австралія	Дає змогу знизити витрати на R&D на 25%. Додаткове зниження витрат на 75% на R&D, яке перевищує базовий обсяг витрат у минулому році.
Канада	Пропонується постійний податковий кредит у 20% на R&D. Уряди провінцій пропонують різноманітні заходи зі сприяння R&D-діяльності (наприклад, кредити, які відшкодовуються).
Китай	Пропонує підприємствам з іноземними інвестиціями 50% зниження витрат на R&D.
Франція	Дає змогу отримати 40%-й кредит на R&D витрати як надлишок середніх витрат на R&D за два попередні роки або 10%-й прямий кредит на витрати на R&D.
Індія	Компанії, які провадять наукові дослідження та розробки, мають право на 100% знижки податку на прибуток на 10 років. Галузь машинобудування отримує 50% зниження витрат на внутрішньо виробничі потужності у сфері R&D.
Ірландія	Пропонує 20%-й податковий кредит на R&D, а також загальний низький рівень оподаткування цієї діяльності: корпоративний податок на прибуток – 12,5%. R&D-гранти покривають до 50% вартості персоналу. Капітальні витрати можуть кваліфікуватися на отримання окремого кредиту з єдиною ставкою. Відсутність митних зборів на трансфер інтелектуальної власності до Ірландії.
Японія	Пропонує єдину ставку податкового кредиту у 10% на R&D (15% – єдина ставка податку для малих підприємств) на додаток до інших заходів сприяння.
Південна Корея	Податкові канікули на строк до семи років для бізнесу в секторі високих технологій. Різноманітні податкові кредити для витрат на R&D.
Польща	Знижка податків до 50% на вартість інноваційних результатів діяльності. Підприємства, в яких є центри R&D, можуть запроваджувати внутрішній інноваційний фонд. Щомісячні внески до цього фонду – до 20% щомісячного прибутку, який не оподатковується. Прибутки, отримані від R&D-діяльності в спеціальних економічних зонах, звільняються від корпоративного податку на прибуток до 70% від інвестованих коштів або в обсязі витрат на робочу силу за два роки.
Сінгапур	«Схема управління науково-дослідницькою діяльністю та інтелектуальною власністю» пропонує компаніям із США п'ятирічні податкові канікули: звільнення від податку на прибуток, отриманий ззовні через застосування наукових розробок і досліджень, які здійснюються в країні.
Таїланд	100% зниження витрат та звільнення від податку на прибуток на результати R&D-діяльності.
Велика Британія	Дозволено 25%-е зниження витрат на R&D, а також 175%-е зниження для МСП на витрати на R&D, які перевищують базову вартість витрат на R&D у попередньому році.
США	Надання 10% кредиту на R&D-витрати.

Джерело: складно на основі [7]

Окремого дослідження потребує можливість упровадження та застосування змішаних стратегій. При цьому слід пам'ятати про усунення суперечностей, які можуть виникнути в результаті їх поєднання.

Інноваційна політика, зважаючи на сучасні реалії розвитку, має виконувати ключову функцію в напрямі забезпечення стійкості соціально-економічного розвитку та підтримки національної конкурентоспроможності. У контексті цього важливим є досвід провідних країн світу, який узагальнений у табл. 1.

Досвід цих країн стосовно державного стимулювання інноваційної діяльності слід прийняти як керівництво до дії, оскільки впродовж тривалого часу, застосовуючи сукупність важелів стимулювання інноваційного розвитку, їм вдавалося за різних економічних умов реалізовувати власні моделі розвитку в напрямі забезпечення стійкості соціально-економічного розвитку.

Застосовуючи цей досвід, іншим країнам світу також вдалося істотно підняти ефективність національної інноваційної діяльності, що забезпечило певні результати у формуванні інноваційних моделей розвитку. Найбільш розповсюдженими у світовій практиці важелями стимулювання інноваційного розвитку є такі:

- податкові кредити на дослідницьку й інвестиційну діяльність;
- податкові канікули, тобто відстрочка податкових платежів на прибуток упродовж певного періоду;
- застосування податкових пільг на прибуток від виконання замовлених і спільних НДДКР;
- зменшення податкової ставки на прибуток, здобутий від застосування ноу-хау, патентів, дозволів та інших нематеріальних активів включно з інтелектуальною власністю;
- скорочення податку на прибуток на суму вартості приладів та обладнання для вищих навчальних закладів, науково-дослідних інститутів, інших інноваційних установ;
- вирахування з податків на прибуток внесків до благодійних фондів і фінансова підтримка інновацій.

Постійний моніторинг стану національної економіки є одним із найважливіших завдань, неодмінним результатом якого стане підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зростання ВВП, збереження і примноження інтелектуального капіталу нації. У процесі реалізації інноваційної діяльності окремі інструменти проявлять себе як більш чи менш ефективні та отримують, відповідно, ширше чи менш поширене застосування.

Економічний розвиток на засадах гомеостазу потребує насамперед дієвих кроків у становленні інноваційного підприємництва та посиленні інноваційного характеру діяльності в мобілізації та розширенні національних конкурентних переваг. З огляду на це, відомий вчений-економіст Я.В. Жаліло доводить, що на першому етапі модель інноваційного розвитку національної економічної системи має бути спрямована на [2]:

- сприяння реалізації вже існуючих конкурентних переваг України;
- значний науково-технологічний потенціал, висококваліфіковані кадри, об'єкти інтелектуальної власності;
- високий рівень вищої освіти;
- технологічний потенціал оборонно-промислової та авіакосмічної сфер і суміжних із ними галузей;

– резерви виробничих потужностей з випуску масової дешевої, але якісної продукції, яка здатна знайти збут на внутрішньому ринку, а також на ринках зарубіжних країн;

– природні ресурси, розвинену мінерально-сировинну базу і транспортну інфраструктуру;

– спрямування інноваційної політики на реалізацію проектів, які забезпечували б зниження загального рівня витрат в економіці та розвиток інфраструктури і, таким чином, поліпшували б фінансовий стан підприємств, сприяли підвищенню платоспроможного попиту на інновації та подальшій активізації інноваційної діяльності, зокрема в галузях енергетики і транспорту.

На жаль, наявні фінансові ресурси державного бюджету України не спроможні належним чином забезпечити потреби науково-технологічного розвитку, тому гомеостатична модель інноваційного розвитку України має передбачати реалізацію комплексу нововведень у всіх сферах [2]:

- у розвитку матеріального та інтелектуального виробництва;
  - у впровадженні сучасних засобів та технологій виробництва;
  - у використанні новітніх видів сировини, матеріалів, їх комплектуючих у виробництві;
  - у виявленні та освоєнні нових ринків збуту продукції національного виробництва та утриманні позицій на вже діючих ринках;
  - у впровадженні організаційних та інституційних форм функціонування національної економічної, наукової, соціально-культурної, інформаційної та інших сфер;
  - у розширенні виробничої, фінансової, споживчої, соціальної, інформаційної інфраструктур.
- Зважаючи на хронічну нестачу державних коштів для фінансування інновацій, визначальними стають питання мінімізації інвестиційних вкладень. Особливого значення набуває ефективність функціонування українських підприємств та національної економічної системи в цілому. Сприятимуть цьому інструменти інноваційної, податкової, соціальної політики та інших складників.

Отже, формування моделі гомеостазу національної економічної системи вимагає активізації інноваційної складової. Економічний розвиток на засадах гомеостазу потребує насамперед дієвих кроків у становленні інноваційного підприємництва та посиленні інноваційного характеру діяльності, поєднання ринкових перетворень з активним використанням наукових знань, високі технології та інформації. Все це призведе до побудови векторів альтернативних стратегій розвитку національної економічної системи та дасть можливість визначення найбільш оптимальної зважаючи на зовнішні та внутрішні умови. Неодмінним результатом стане підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зростання ВВП, збереження і примноження інтелектуального капіталу нації як головних джерел сталого економічного зростання.

Національна економічна система має у своєму базисі потенційні інноваційні можливості, які слід розвивати та використовувати в процесі становлення моделі гомеостазу. Зокрема, забезпечуючи структурну перебудову економіки за умов інноваційного розвитку, пріоритетним постає питання розвитку інтелектуального потенціалу.

Успіх втілення моделі гомеостазу національної економічної системи залежить від складників, які наведені на рис. 1.

Відповідно, під моделлю гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку слід розуміти концепцію, в якій визначені пріоритети стратегічної інноваційної політики держави та обґрунтовані якісні і кількісні критерії інноваційного напрямку розвитку економіки.

Передумови та пріоритети моделі гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку наведені на рис. 2.

Моделю гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку повинна реалізуватися шляхом проведення виваженої національної інноваційної і промислової політики. Головним завданням держави має стати створення сприятливих організаційних та економічних умов, які б забезпечили успішну реалізацію інноваційних ідей та проектів.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що на сучасному етапі гостро постає потреба в необхідності розробки моделі гомеостазу національної економічної системи на основі інновацій. Високорозвинені країни вже скористались цією можливістю та посилили свою домінуючу роль у світовій економіці за рахунок упровадження інновацій та застосування новітніх знань. Відповідно, перед Україною постає необхідність у виборі вектору, спрямованого на формування концептуально нової моделі розвитку. Новітня гомеостатична модель розвитку національної економічної системи України має всі шанси бути реалізованою за умов імплементації інновацій.

Перспективами подальших розвідок із цієї проблеми мають стати дослідження стану та вза-

Рис. 1. Складники моделі гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку

Рис. 2. Передумови та пріоритети моделі гомеостазу національної економічної системи за умов інноваційного розвитку

ємозалежності складових елементів гомеостатичного розвитку національної економіки України в умовах глобалізації, дослідження на відповідність сучасним умовам соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України : [монографія] / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
2. Жаліло Я.В. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь) / Я.В. Жаліло [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/table/Zhalilo21/003.htm/>.
3. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : [монографія] / С.А. Єрохін. – К. : Світ Знань, 2002. – 528 с.
4. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства : [монографія] / Наук. ред. М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін. – К. : НАУ, 2008. – 216 с.
5. Оскольський В. Про економічну політику сталого розвитку в Україні / В. Оскольський. // Економіка України. – 2014. – № 6. – С. 4–13.
6. Шевчук В.Я. Формування інноваційної моделі сталого розвитку України в посткризовий період / В.Я. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html/>.
7. Шкода М.С. Економіко-організаційні важелі регуляторної політики інноваційного розвитку економіки України : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 / М.С. Шкода ; ВНЗ «Нац. акад. упр.». – К., 2015. – 181 с.

Штулер И. Ю.

Национальная академия управления

ОБОСНОВАНИЕ МОДЕЛИ ГОМЕОСТАЗА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

В статье обоснована модель гомеостаза национальной экономической системы. Определено, что экономическое развитие на основе гомеостаза требует прежде всего действенных шагов в становлении инновационного предпринимательства и усилении инновационного характера деятельности, сочетания рыночных преобразований с активным использованием научных знаний, высоких технологий и информации. Определены составляющие модели гомеостаза национальной экономической системы в условиях ее инновационного развития. Доказано, что постоянный мониторинг состояния национальной экономики является одной из важнейших задач, неизменным результатом которого станут повышение конкурентоспособности национальной экономики, рост ВВП, сохранение и приумножение интеллектуального капитала нации. Противоречивость процессов экономического развития Украины и кризисных явлений указывает на необходимость выработки модели гомеостаза путем формирования инновационного типа устойчивого экономического воспроизводства.

Ключевые слова: экономическая система, равновесие, устойчивость, глобализация, гомеостаз.

Shtuler I. Yu.

National Academy of Management

BACKGROUND HOMEOSTASIS MODEL OF NATIONAL ECONOMIC CONDITIONS OF INNOVATION

Summary

The article substantiates homeostasis model national economic system. Determined that the economic development on the basis of homeostasis requires effective first step in the development of innovative entrepreneurship and enhancing the innovative nature of the combination of market reforms with the active use of scientific knowledge, high technology and information. The composition homeostasis model national economic system in terms of innovation. Proved that constant monitoring of the national economy is one of the most important tasks indispensable result which will increase the competitiveness of the national economy, GDP growth, preservation and enhancement of intellectual capital of the nation. The contradictory processes of economic development of Ukraine crisis and point to the need for a model of homeostasis by creating innovative type of sustainable economic reproduction.

Keywords: economic system, balance, stability, globalization, homeostasis.